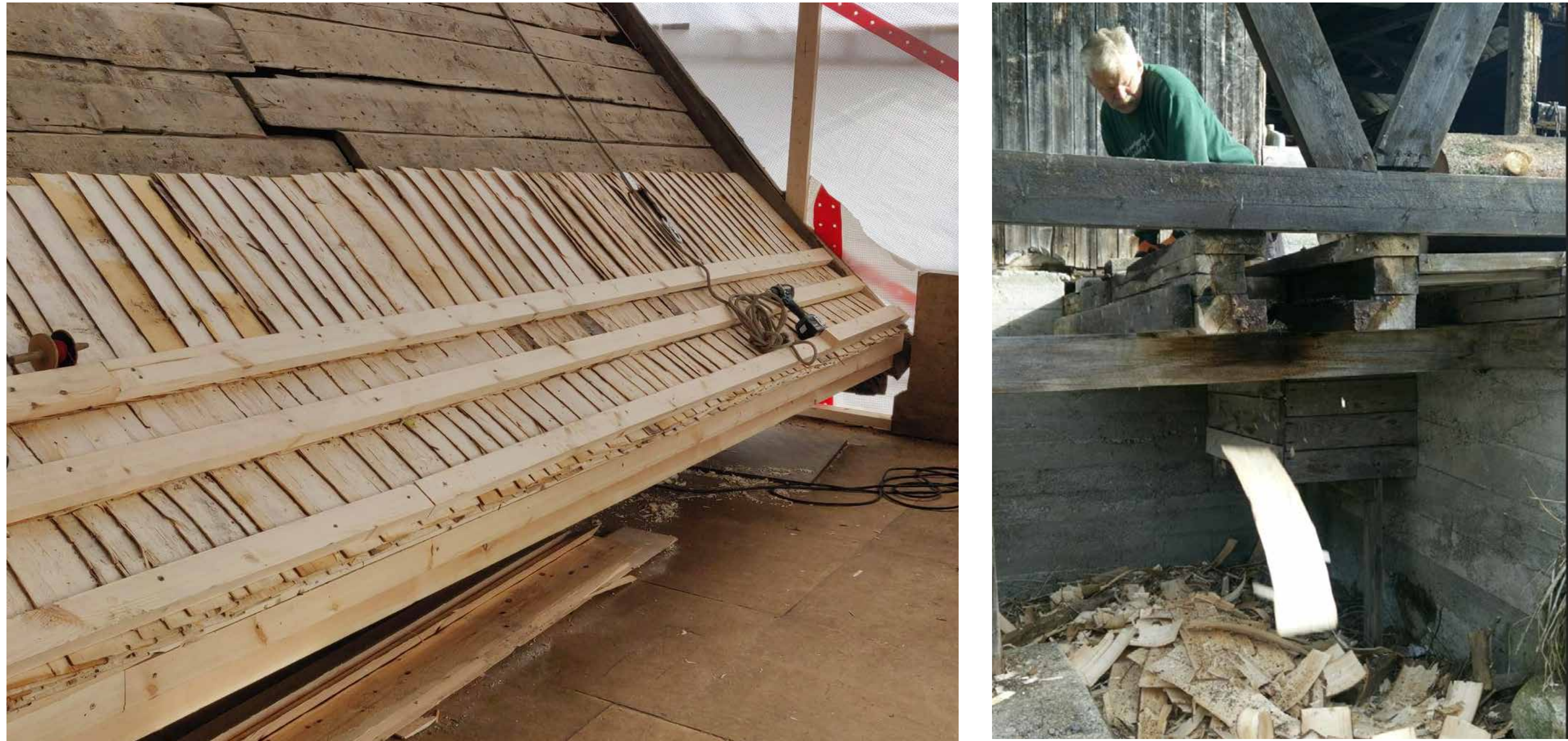

Flisproduksjon ved Grønvold sag og mølle i Torpa.

Grønvold sag og mølle ble påbegynt i 1855, men det hadde alt før dette vært mindre anlegg på plassen. I 1865 besto bruket av både mølle og sag, samt tørke-innretninger, vadmelstampe og farveri. Saghuset som står på Grønvold i dag ble bygget opp i årene 1900–1901. Saghuset har en selvberende takkonstruksjon med et spenn på 14 meter. Det har vært flere damanlegg ved Grønvold. Den store Grønvoldsdammen fra 1881 ble tatt av flom 10. mai 1934. Den ble ikke bygget opp igjen. 2 år senere, i 1936 gikk bruket over til elektrisk kraft. Grønvold sag og mølle var i lange perioder blant de største arbeidsplassene i Torpa med opp til 12 mann i arbeid, og en av få industrielle virksomheter i bygda. Det er ikke lenger ordinær drift på anlegget, siste år med normal drift var 1988/89, men både sag- og mølle-innretninger er fungerende, og det er tidvis demonstrasjonsproduksjon i mindre skala.

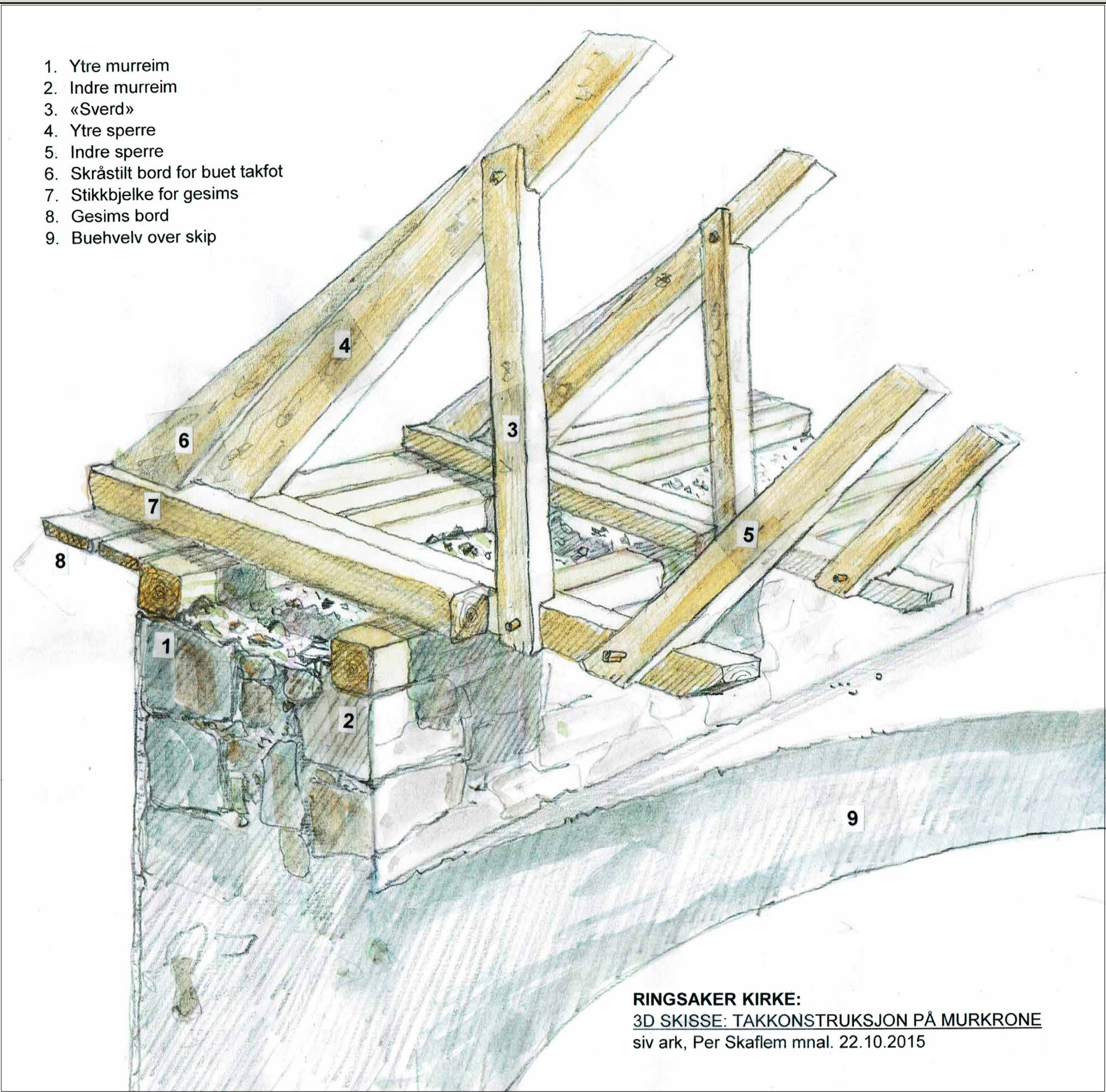
I 1994 ble Stiftelsen Grønvold Sag og Mølle opprettet, og det var denne stiftelsen som stod som eier av bruket. Stiftelsens formål var å bevare og drive bruket videre. I 2013 ble stiftelsen slettet og foreningen Grønvolds Venner opprettet. Grønvolds Venner overtok alle stiftelsens eiendeler og forpliktelser og driver etter de samme retningslinjer som stiftelsen tidligere gjorde. Det drives fortsatt småskalaproduksjon av byggmjøl og gryn som selges i lokale forretninger. Demonstrasjons-

kjøring av mølla og flishøvel gjøres på forespørsel. Årlig arrangeres Grønvolddagen i regi av Grønvolds venner og Torpa bygdekvinnelag.

Til prosjektet ved Ringsaker kirke får vi benytte flis-høvelen fritt. Siden høvelen ikke hadde vært i bruk på ca. 30 år, var det behov for noen justeringer og det ble montert noe sikkerhetsutstyr ved høvelen før vi satte i gang flisproduksjonen med den gamle flishøvelen. Vi høvler flisa om våren. Første året var vi selv ute i skogen og merket trær egnet for flisproduksjon. Det er lokale leverandører av tømmer til denne produksjonen. Det blir levert den kvaliteten vi etterspør. Disse har også bistått oss med traktor til arbeidet vi utfører i Torpa. Tømmeret blir pakket i ønsket lengde på flisa, en alen, som den gamle flisa på kirketaket. (Norsk alen, fastsatt ved lov av 1824, 1 alen = 2 fot = 24 tommer = 62,748 cm). Kubbene blir høvlet, flisa sortert og pakket på paller før de blir fraktet til Ringsaker kirke.

Modell av takfot i målestokk 1:2, vestre side av søndre tverrskip, i forbindelse med istandsettingen av Ringsaker kirkes 11 takflater.

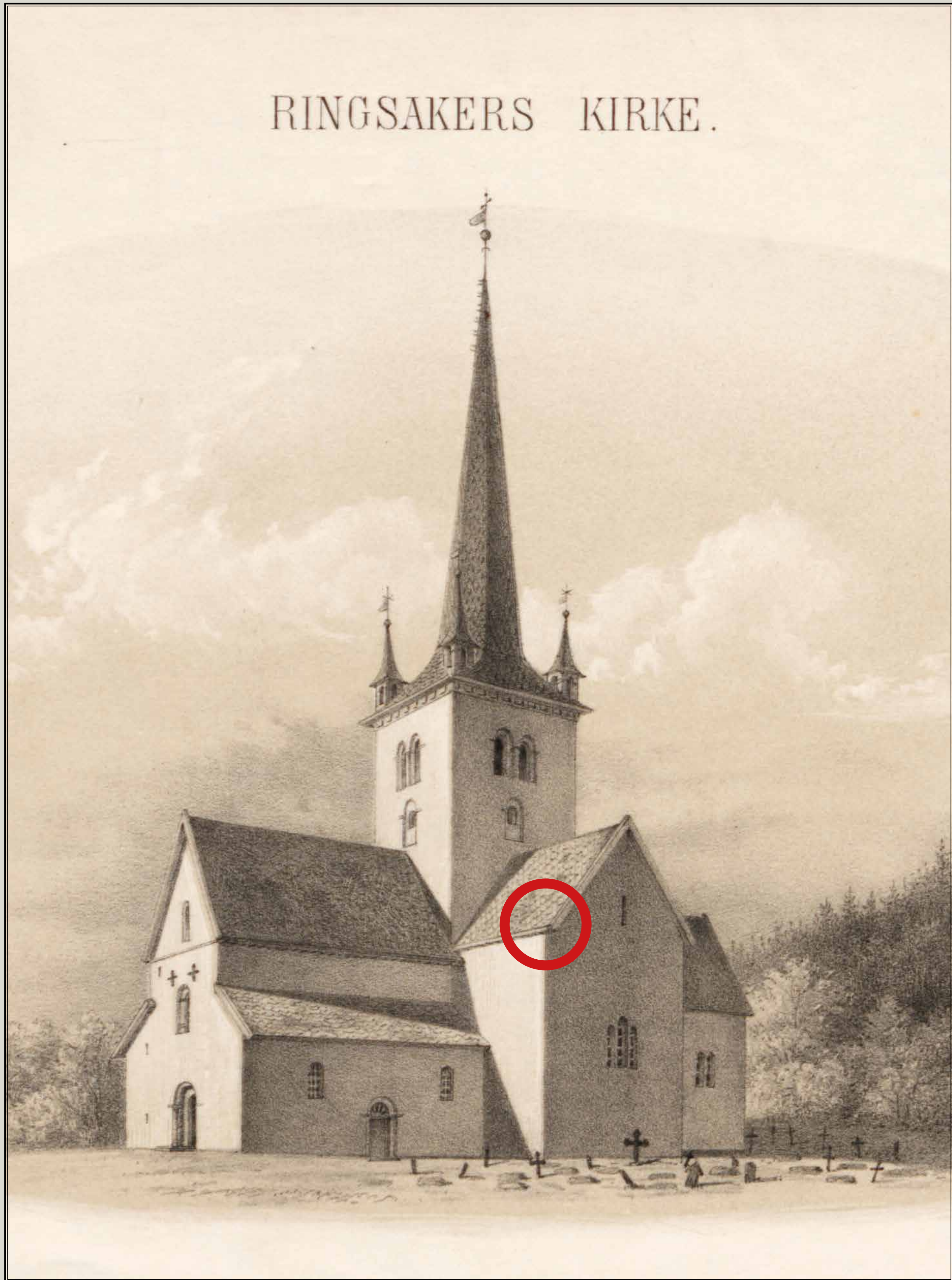
Kirketaket var antagelig kun tekket med bord før det ble tekket med spon, som var festet med treplugger. I den gamle taktroa, de liggende bordene over sperrene, er det tydelige merker etter innfesting med treplugger.

Vi har funnet både treplugger, brukt tak-spon med tjære, og ubrukt spon uten tjære når vi ryddet ut tykke lag med bøss fra murkroner og på hvelving. Vi har også sett flere steder at deler av treplugger fortsatt sitter igjen i de gamle taktrobordene.

På modellen har vi tekket et lite felt med spon, sånn vi mener det kan ha vært før

kirketaket ble tekket med skifer. Kirkespona er kopiert i målestokk 1:2, etter spona vi har funnet dypt nedi avfall bl.a. etter tidligere reparasjoner og kvist som kaier har fraktet inn på loftet gjennom mange år.

Det skråstilte bordet for den buede takfoten samt stikkbjelken dette bordet står ned imot ved gesims, var ikke en del av konstruksjonen da taket var tekket med spon. Det var sannsynligvis et lite takutstikk på kirka, uten buet takfot mens det lå spon på taket. Takrenner har også kommet i senere tid.

Løten Bygdesag
v/ Ivar Grøndahl, er leverandør av furumaterialer til konstruksjon, gesims og vindskier.

Skogens Skiferindustri
v/ Frode Skogen, er leverandør av skifer.

Knut Søbø AS
v/Geir Sjørdalen, er leverandør og monter av takrenner, nedløp og beslag.

Grønvold sag og mølle
v/ Kjell Reidar Bakken, har gitt oss fri bruk av flishøvel. Tømmer til flisproduksjon er levert av Per Jan Blystad og Ivar Klundby.

Kirkekonsulenten Castor Kompetanse
v/ Geir Erik Bardalen

Utførende håndverkere:
Jens Lyshaugen
Jan Erik Myrsveen
Kim Andreas Ruen Nymoen
Torbjørn Dahl
Dag Harald Vasveen
Sindre Nygård (byggeleder)

Det er i dette skiferbruddet Skogen skiferindustri nå har tatt ut skifer til Ringsaker kirkes tak.

Takskifer fra Fåvang

Den gamle skiferen som lå på taket, kommer ganske sikkert fra Fåvang, med unntak av skiferen på hovedskipet, hvor skiferen antageligvis kommer fra Våga. Vi vet ikke nøyaktig hvor gammel skiferen fra Fåvang er, men vi antar ca. 100 år. Den har ihvertfall blitt gjenbrukt en gang ifølge spor vi finner på skiferen.

Skiferen fra Vågå mener Frode Skogen kan være ca. 80-100 år. Med tanke på spikerhull i skiferen, tyder mye på at skiferen har ligget på kirketaket siden skiferen var nyprodusert. Takflisa ble på et tidspunkt tilført kirketaket som et ekstra tettesjikt ifm. at skiferen ble valgt som ytre tettesjikt.

Vi vet ikke når avgjørelsen ble tatt om å legge tung skifer over kirketaketets konstruksjon, som tidligere kun hadde båret lett takspen. Vi antar at det har ligget skifer på kirketaket siden første halvdel av 1800-tallet.

Det første skiferbruddet i sørdalen med uttak av takskifer var på Fåvang, ifølge den lokale årboka «Hemgrenda» for Ringeby. Skiferbruddet ligger på Lindvikskampen, ca. 1000 moh. på grunnen til Lindvik gård. Det ble tatt ut takskifer der fra slutten av 1700-tallet, men det var ikke helårsdrift der før på slutten av 1800-tallet. Skogens Skiferindustri ble etablert i 1936 av Martin Skogen. Deretter tok sønnen Oddvar over, og nå er det 3. generasjon ved Kurt Frode Skogen som driver firmaet. Losna Skiferlag hadde virksomheten der før Skogen tok over.

Lindvikskampen skiferbrudd. Annonse i Gudbrandsdølen 7. november 1902.